

DE SOCIALE EN PROFESSIOENELE STATUS VAN BEKENDE VLAAMSE POPULAIRE MUZIEK- ARTIESTEN

Zowat een jaar geleden is door studenten van de eerste licentie *Communicatiewetenschap* (K.U.Leuven) in het kader van een seminarie en met de steun van Zamu (de Vereniging van Zangers en Muzikanten), een enquête gehouden bij bekende Vlaamse artiesten die bedrijvig zijn op het gebied van de populaire muziek. Het was de bedoeling gegevens te verzamelen over sociaal-demografische, economische en professionele kenmerken en creatieve aspecten van het muzikantenbestaan. Er werd ook gepeild naar meningen in verband met het overheidsbeleid, Zamu en Sabam. Ondervraagd werden enkel artiesten die minstens één LP of CD uitgebracht hebben in de periode tussen 1988 en 1992. In totaal hebben 40 personen de vragenlijst (niet steeds volledig) ingevuld. Verschillende genres van de Vlaamse populaire muziek zijn daarin vertegenwoordigd*. De meeste bevindingen uit het onderzoek zijn uiteraard niet representatief voor de hele wereld van de Vlaamse muziekartiesten: het gros van diegenen die eraan hebben meegewerkt bestaat uit mensen die professioneel bedrijvig zijn, en bovendien niet zonder succes. Het gaat dus om een erg bescheiden onderzoek, maar het brengt toch bepaalde dingen aan het licht waarover de meeste consumenten van lichte muziek — en wie is dat niet? — misschien wel hun vermoedens hebben, maar eigenlijk weinig weten. We presenteren de ruwe gegevens, met alleen af en toe een kort commentaar.

Op weinig uitzonderingen na zijn alle respondenten mannen. Ze zijn praktisch allemaal ouder dan twintig en jonger dan

—
Gust de Meyer

°1948

is doctor in de sociale wetenschappen en werkzaam als docent aan de faculteit Sociale Wetenschappen van de K.U.Leuven.

in het katholiek onderwijs (1988) tot stand gekomen. Naast deze visietekst werd in 1993 een werkmappij *Relatievorming en seksualiteitsbeleving* voor MST-equipages opgesteld.

Onafhankelijk van deze initiatieven, maar dan toch weer gedragen door een aantal mensen uit het katholiek onderwijs, heeft het weekblad *Top* zijn bijdrage geleverd. In dit wijd verspreide tijdschrift werd in de loop van het vorig schooljaar in een reeks artikels de thematiek 'seksualiteitsbeleving' aangekaart.

3. Nog voor er sprake was van enige specifieke actie van de Vlaamse overheid heeft de v.z.w. Navorming in het Katholiek Onderwijs gedurende twee jaar in de *navorming van leerkrachten* aandacht besteed aan het thema 'opvoeding tot relatiebekwaamheid'. In eerste instantie werden vooral externe vormers aangesproken. Zij stonden in voor informatieversteviging en sensibilisering. Het behoort tot de strategie van het onderwijsnet, in toenemende mate ervaren leraren en begeleiders aan te trekken om zelf de schoolgerichte trainingssessies te organiseren.

De Vlaamse Minister van Onderwijs heeft beslist niet langer extra middelen aan dit project toe te wijzen, juist nu een groter aantal secundaire scholen pas echt het besluit heeft genomen de centrale prioriteit 'relatievorming' ook op het eigen niveau aan te pakken en uit te diepen. Vorming en vernieuwing zijn een werk van lange adem. Daarom is het te betreuren dat de langere termijnplanning van D. Coens niet verder wordt aangehouden.

4. Ongeacht de beslissing het extra krediet op te schorten, was het de bedoeling de thematiek 'relatievorming' dichterbij de school te brengen via de *pedagogische begeleiders*. Na de informatie- en

trainingssessies is het immers noodzakelijk de echte verwerking op het niveau van het schoolteam te brengen. De begeleiders werken hier vooral met werkgroepen binnen de scholen.

5. In het kader van de samenwerking in de school hebben de *ouderverenigingen* onder de koepel van de Nationale Conferentie van Ouderverenigingen (NCOV) over de thematiek 'seksuele opvoeding thuis en op school' een schoolgebonden enquête voorbereid. De gegevens uit deze enquête zullen uitgangspunt zijn bij de vormingsavonden voor de ouders van de betrokken scholen.

6. Het *gemengd onderwijs* is nog niet veralgemeend. Het NSKO is dit schooljaar begonnen met secundaire scholen principeel open te stellen voor jongens en meisjes. Gemengd onderwijs wordt nu ook als mogelijkheid gezien om binnen de schoolgemeenschap aan relaties en opvoeding tot zinvolle seksualiteitsbeleving te werken. Jongeren moeten zo kansen krijgen om gaandeweg echte gevoelens te uiten en relaties aan te gaan, de uitdrukingskracht van verschillende lichamelijke tekens te leren kennen en ook expressief te hanteren.

De opsomming van de boven genoemde acties kan de indruk wekken dat het om een grootschalige en eenvormige aanpak gaat. Met uitzondering van de ontwikkeling van het documentatie- en animatiemateriaal wordt de hele opdracht evenwel kleinschalig geïntroduceerd. Vanuit de ervaring met onderwijsvernieuwingen wordt vooral aandacht besteed aan de inbreng en het engagement van het plaatselijk lerarenteam en de individuele opvoeder. En bij velen leeft gelukkig nog het idealisme en de bereidheid om met jongeren relatievriendelijk om te gaan. ■

vijftig jaar en de groep tussen 20 en 30 jaar is iets talrijker dan die van meer dan dertig. De meerderheid is alleenwonend en iets minder dan de helft heeft één persoon ten laste. In de meeste gevallen oefent de partner van de ondervraagde zangers en muzikanten die gehuwd zijn of samenwonen een beroep uit.

Opvallend in de antwoorden is dat velen *all round* artiesten blijken te zijn: ze schrijven zelf de tekst en componeren de muziek van de liedjes die ze uitvoeren. Eén op vijf is uitsluitend uitvoerder. Bij de grote meerderheid zijn de muzikale activiteiten bovendien hun hoofdbezigheid, maar dat ligt voor de hand, aangezien de antwoorden in hoofdzaak van professionele artiesten afkomstig zijn. Toch heeft meer dan de helft nog een nevenactiviteit die niets met muziek te maken heeft. De anderen oefenden vroeger een ander beroep uit, maar allen zeggen ze dat ze vroegere activiteiten hebben opgegeven om zich op de muziek te kunnen toeleggen.

In financieel opzicht lijkt het de ondervraagde artiesten hoe langer hoe meer voor de wind te gaan. Een inkomen van meer dan 200.000 fr. bruto per maand mag ongetwijfeld hoog worden genoemd. In 1988 behoorde slechts een vijfde artiesten volgens eigen zeggen tot die topgroep, maar in 1992 was hun aantal verdrievoudigd. In 1988 verdiende meer dan de helft van de respondenten gemiddeld minder dan 70.000 fr. per maand. 1990 schijnt voor de meesten een jaar van kentering geweest te zijn: het gemiddeld maandelijks inkomen steeg bij meer dan de helft boven de 100.000 fr.

Gemiddeld twee derden van de in-

komsten van de respondenten worden verworven uit muzikale activiteiten. Een derde komt dus uit andere bronnen, wat toch het opmerken waard lijkt aangezien het om professionele artiesten gaat. Men kan vier inkomstenbronnen uit muziek onderscheiden: royalties uit fonogramverkoop, auteursrechten, optredens en merchandising. Voor de grote meerderheid betekent hun regelmatig optreden de belangrijkste bron en levert merchandising het minst op. Men kan rustig besluiten dat de meesten voor hun inkomen hard moeten werken. Alleen bij de kleine top blijkt fonogramverkoop meer centen binnen te brengen dan het werk op het podium. Drie op vier respondenten investeren 20% of minder opnieuw in muziek.

Professionele artiesten met een hoog inkomen zijn natuurlijk ook belastingbetalers. De meesten verklaren dat ze relatief goed op de hoogte zijn van hun fiscale rechten en plichten, maar een tental geeft uitdrukkelijk toe ooit wel eens last met de fiscus te hebben gehad.

Met betrekking tot de populaire muziek bestaat er eigenlijk geen overheidsbeleid. Sommige artiesten zijn daar best tevreden mee. Ze stellen dat men de mechanismen van de vrije markt zo zuiver mogelijk moet laten spelen. Maar ze vormen een minderheid. De meesten verklaren zich voorstander van een actieve ondersteuning door de overheid. Hun voornaamste wens betreft een erkend statuut voor muzikanten. Op de vraag naar de criteria die bij een eventuele subsidiëring zouden moeten gebruikt worden, komt een voorspelbaar antwoord: de kwaliteit moet

in de eerste plaats de doorslag geven. Maar dat lijkt verre van eenvoudig, want hoe en door wie wordt dan de hogere of lagere kwaliteit van popmuziek bepaald? Nogal wat respondenten zien in de verkoopcijfers een relevant criterium, wat helemaal niet hetzelfde is als de hoeveelheid uitgebrachte produkten, want dat zou volgens de meesten niet mogen meespelen. Velen zeggen dat ook rekening zou moeten gehouden worden met de sociale situatie van de muzikant. Sommigen zijn van mening dat ook en misschien vooral marginale genres die haast worden doodgezwegen, zoals bijvoorbeeld jazz, subsidiëring verdienen.

Driekwart van de respondenten verklaart zich voorstander van een regeling volgens het model van het in Nederland geldende Podiumplan. Maar de besliste tegenstanders wijzen op de negatieve effecten: sommige organisatoren zullen het zich gemakkelijk maken, ze zullen weinig of geen inspanningen doen voor de promotie van optredens en uitvoeringen, want ze weten dat eventuele verliezen toch worden vergoed. Sommige Vlaamse toneelgroepen die in Nederland zijn gaan optreden, kunnen daarover meespreken.

Enige tijd geleden is in het Belgische parlement door een wetsvoorstel van Roger Lallemand de kwestie van een herziening en verruiming van de bestaande auteurswetaanhangig gemaakt. Uit de reacties op een vraag daarover blijkt dat meer dan de helft van de respondenten

helemaal niets weet over dit wetsvoorstel of over de inhoud ervan.

Zamu is dus de — nog jonge — Vlaamse beroepsvereniging van zangers en muzikanten. Alle respondenten kennen de vereniging, maar ze zijn er niet allemaal lid van. Op de vraag wat ze erover denken, zeggen velen dat 'de organisatie natuurlijk nog te jong is om er een gefundeerd oordeel over te kunnen uitspreken'. In de eerste plaats verwacht men van de vereniging dat ze haar leden degelijke informatie verschaft over alles wat met hun beroepsactiviteit verband houdt. Ze moet volgens sommigen vooral ook optreden als pressiegroep en als hulpverlenende instantie voor de mensen die ergens in moeilijkheden geraken.

Niemand die iets van Sabam afweet, zal het verwonderen dat bijna alle respondenten bij deze auteursvereniging aangesloten zijn. Sabam staat voor *Société des auteurs belges/Belgische auteursmaatschappij*. Ze is in 1922 opgericht door een aantal Vlamingen, pas in 1945 hebben ook Franstalige auteurs zich aangesloten. Ze is op dit ogenblik in België de belangrijkste vereniging in haar soort. Haar status is die van een samenwerkende vennootschap, met als doel de exploitatie, het beheeren en de verdeling van alle auteursrechten en nevenrechten in heel België en, via overeenkomsten met een vijftigtal zusterorganisaties, in het buitenland. In een artikel over 'De veranderende rol van het auteursrecht' (Kultuurleven, 1993/3) schrijft M. Elst in verband met Sabam dat

auteurs, van welke aard ook, die deze interessante bron van inkomsten niet aan hun neus willen zien voorbijgaan, verplicht zijn bij deze of een andere auteursvereniging aan te sluiten.

Nauwelijks de helft van de onder-vraagde artiesten verklaart helemaal tevreden te zijn over Sabam. De ontevredenheid waaraan uiting wordt gegeven betreft o.m. het gebrek aan doorzichtigheid van het gevoerde verdelingsbeleid. Er bestaat, zegt men, te weinig mogelijkheid tot controle. Sommigen menen ook dat de lichte muziek, die voor de meeste opbrengsten zorgt, onder meer via het gehanteerde puntensysteem, aan discriminatie blootstaat — oudere leden die vooral op het terrein van de klassieke muziek bedrijvig zijn, zouden een relatief te groot aandeel krijgen — en dat de vereniging zich onvoldoende inspanst om haar leden te verdedigen als ze klachten hebben over plagiaat.

Op een paar schaarse uitzonderingen na geven de respondenten uiting aan hun tevredenheid over de verstandhouding met hun fonogramfirma. Dat schijnt in het verleden niet het geval te zijn geweest, want bijna drie vierde verklaart ooit naar een andere firma overgestapt te zijn, om zeer uiteenlopende redenen. De meesten doen ook een beroep op een manager of een bureau voor management om de zakelijke kanten van hun carrière te behartigen. Daaraan wordt gemiddeld 15 tot 20 percent van de verdiensten afgestaan. In een enkel geval kan dit

oplopen tot de helft. ■

* Voor hen die er belang in stellen kan het nuttig zijn een lijstje te geven van de personen of leden van groepen die aan de enquête hun medewerking hebben verleend: Stef Bos, Clouseau, Jan de Wilde, The Establishment, Margriet Hermans, Ingeborg, Isabelle A, Bart Kaell, Kid Coco, De Kreuners, Tars Lootens, Helmut Lotfi, Mama's Jasje, The Radios, Sanne, Willy Sommers, Leyers Michiels en Soulsister, Luc Steeno, Will Tura, Jo Vally, Erik van Neygen, Nils William.